

Bouwsteen ten behoeve van het Strategisch Plan Natura 2000

H9190

Oude eikenbossen

Januari 2023/november 2025, André van Proosdij ¹

Samenvatting

Dit habitatype komt voor op de hogere zandgronden op kalkarme, zeer voedselarme, droge zandgronden, vaak met een duidelijk podzolprofiel en zonder invloed van grondwater. Het voorkomen is beperkt tot oude bosgroeiplaatsen van vóór 1850 en daaraan grenzende bossen van ten minste 100 jaar oud. Deze bossen zijn soortenarm en kennen een ondergroei van zuurminnende dwergstruiken, grassen, kruiden, mossen en paddenstoelen. Een aantal soorten is beperkt tot oude bosgroeiplaatsen.

De aanhoudende te hoge stikstofdepositie, verzuring en nutriëntenonbalans in de bodem vormen een belangrijk knelpunt, evenals gebrek aan verjongingseenheden en open plekken en gebrek aan dikke, oude, aftakelende en dode bomen. Invasieve exoten, m.n. Amerikaanse vogelkers, vormen eveneens een knelpunt. Lokale populaties en genenpools van karakteristieke soorten staan door deze factoren onder druk.

De opgave bestaat uit oppervlaktevergroting (t.b.v. kwaliteitsverbetering) en verbetering van structuur en functie. Vermindering van de stikstofdepositie tot onder de KDW is cruciaal. Voor oppervlaktevergroting op de langere termijn moet worden ingezet op spontane ontwikkeling in heide- en stuifzandlandschap en doorontwikkeling van eiken in grove dennenbossen. Met oppervlaktevergroting kan worden ingezet op het faciliteren van natuurlijke dynamische processen waaronder ontwikkeling van oude, aftakelende en dode bomen en het ontstaan van open plekken en verjongingsstadia.

I. Adviezen uit de bouwsteen

Landelijk doel

Vigerende landelijke doel (uit doelendocument, ministerie van LNV 2006) Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. ² N.B. De definitie van het habitatype is na 2006 aangescherpt waarbij een kleiner oppervlakte kwalificeert.
Voorgesteld landelijk (tussen)doel voor 2030 Behoud van verspreiding en uitbreiding oppervlakte en verbetering van kwaliteit (positieve trend). ³
Voorgesteld landelijk doel voor 2050 Uitgaande van een verlaging van de atmosferische stikstofdepositie voor 2030 is realisatie van de GSvl in 2050 mogelijk.
Voorstel Gunstige Staat van Instandhouding Verspreiding, oppervlakte en structuur en functies waarbij de ecologische variatie en populaties van karakteristieke soorten flora en fauna in ons land duurzaam kunnen worden behouden. Vooralsnog gelden de volgende streefwaarden, waarbij op het moment dat deze bereikt zijn zal moeten worden geëvalueerd of het voldoende is om de beschreven variatie en flora en fauna te behouden.

¹ Ten opzichte van de versie 3 (januari 2023) is voetnoot 3 in september 2024 toegevoegd en voetnoot 2 in november 2025.

² In het aanwijzingsbesluit van Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Staatscourant 2011, 4458) is dit landelijk doel aangepast naar: behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

³ Bij de uitbreiding van dit bostype gaat het in de praktijk niet om tegenstrijdige doelen met heide of stuifzanden. Het ontbossen ten behoeve van uitbreiding stuifzanden betreft uitsluitend naaldbos of jong loofbos, eventueel ook landbouwgrond. Oud eikenbos zal hiervoor altijd gespaard worden, maar ligt in de praktijk vrijwel nergens "in de weg". Verjonging van eik in heide en stuifzand is voor de (veel) langere termijn van H9190 nodig en betreft slechts kleine delen van de heide- en stuifzanden. Dus in de praktijk is hier geen conflict.

Verspreidingsgebied: 7700 km²
 Oppervlakte: > 22 km²
 Structuur en functie: ≥75% oppervlakte in goede conditie, ≤15% in slechte conditie
 Typische soorten: ≥75% karakteristieke soorten flora en fauna in goede staat, ≤15% in slechte staat

Regionale opgave

Uitbreiding van oude eikenbossen is op vrijwel alle kleinere gebieden niet of moeilijk realiseerbaar. Substantiële vergroting van oppervlakte kan vooral op de Veluwe gerealiseerd worden, alsook op beperkte schaal op de Utrechtse Heuvelrug (Vlasakkers, Leusderheide), in de Loonse en Drunense Duinen en in het Leenderbos.

Tabel 1. Oppervlakte-aandeel van Oude eikenbossen (H9190) in de belangrijkste regio's op basis van oppervlaktegegevens in de Natura 2000-gebieden, met indicatie van grootte van de opgave voor de periode 2030/2050.

Bevoegd gezag	Aandeel	Opgave
Friesland	< 5%	+ (enige uitbreiding en verbetering kwaliteit)
Drenthe	< 5%	+ (enige uitbreiding en verbetering kwaliteit)
Overijssel	< 5%	+ (enige uitbreiding en verbetering kwaliteit)
Gelderland	ca. 90%	++ (grote uitbreiding en verbetering kwaliteit)
Utrecht	< 5%	+ (enige uitbreiding en verbetering kwaliteit)
Noord-Brabant	ca. 5%	+ (enige uitbreiding en verbetering kwaliteit)
Limburg	< 5%	+ (enige uitbreiding en verbetering kwaliteit)

Prioriteit

Zeer hoog

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (Svl)

Ecologische en geografische variatie

Dit habitatype komt voor op de hogere zandgronden op kalkarme, zeer voedselarme, vochtige tot droge zandgronden, vaak met een duidelijk podzolprofiel en zonder invloed van grondwater. Het voorkomen is beperkt tot oude bosgroeiplaatsen van vóór 1850 en daaraan grenzende bossen van ten minste 100 jaar oud. Deze bossen zijn soortenarm en kennen een ondergroei van zuurminnende dwergstruiken, grassen, kruiden, mossen en paddenstoelen. Een aantal soorten is beperkt tot oude bosgroeiplaatsen. Oude eikenbossen zijn in veel gevallen soortenarmer dan Beuken-eikenbossen met Hulst (H9120) en komen voor op zuurdere en voedselarmere zandgronden. Oude eikenbossen hebben vaak de vorm van strubbenbossen als gevolg van hun oorsprong in het (begrasde) heide- en stuifzandlandschap. Uitbreiding van Oude eikenbossen vindt grotendeels plaats vanuit spontane ontwikkeling in heide- en stuifzandlandschap en doorontwikkeling van eiken in oude grove dennenbossen (Bijlsma et al. 2009). De mantel- en zoomvegetaties zijn van groot belang voor dit habitatype vanwege het voorkomen van veel karakteristieke soorten (flora, insecten) in deze open plekken en randen. Een ander deel van de soorten is sterk gebonden aan oude en geleidelijk afstervend staand en liggend dood hout (mosses, korstmossen, paddenstoelen, ongewervelden).

Dit habitatype wordt gekenmerkt door één zelfstandig kwalificerend bos-vegetatietype: Berken-Eikenbos (45Aa3, *Betulo-Quercetum roboris*). Vanwege het belang van de mantels en zomen zijn vier mantel- en zoomvegetaties ook opgenomen in de definitie van dit habitatype.

De ecologische en geografische variatie in Berken-Eikenbossen is gering. Oude eikenbossen van de duinen zijn onderdeel van het habitatype Duinbossen (H2180).

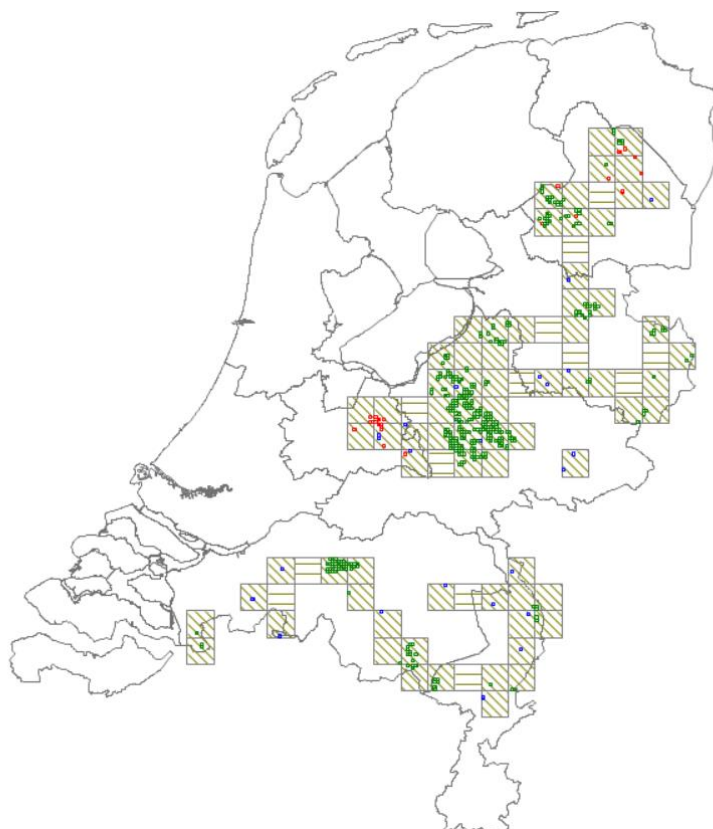
Staat van Instandhouding

De Svl van de oude eikenbossen is als volgt gerapporteerd in 2019 (Adams et al. 2020):

Verspreiding	gunstig
Oppervlakte	matig ongunstig
Structuur & functie	zeer ongunstig
Toekomstperspectief	zeer ongunstig
Staat van Instandhouding	Zeer ongunstig

Verspreiding

Deze bossen komen wijdverspreid voor op de hogere zandgronden (zie Figuur 1).

Figuur 1. Verspreiding van habitattype Oude Eikenbossen (2006-2017) op basis van waarnemingen op schaal van 1 x 1 km en de range uitgedrukt in hokken van 10 x 10 km (diagonaal gearceerd). Horizontaal gearceerde hokken zijn opvullingen op basis van interpolatie. Bron: Synbiosys.

Trends

De verspreiding wordt als gunstig beoordeeld, oppervlakte als matig ongunstig en structuur en functie en toekomstperspectief als zeer ongunstig. Bij de omvorming van eikenhakhoutbossen begin 20^e eeuw naar snelgroeiend productiebos met fijnspaar, larix en Douglas, is het aandeel Oude eikenbossen waarschijnlijk niet of weinig veranderd. De meeste eikenhakhoutbossen die verloren gingen, bevonden zich op voedselrijkere, leemhoudende groeiplaatsen van het habitattype Beuken-Eikenbossen met Hulst. Wel is een deel van de oude strubben ingeplant met dennen. De oppervlakte van het habitattype is daarmee enigszins achteruit gegaan. De kwaliteit van Oude eikenbossen is sinds de jaren '50 sterk achteruit gegaan. De aanhoudende hoge stikstofdepositie zorgt voor verzuring en vermeting met een verstoorde nutriëntenbalans in de bodem als gevolg. Als gevolg van gewijzigd beheer - uitblijven van hakhoutbeheer - vindt natuurlijke successie plaats, waardoor de bossen hoger, dichter en donkerder worden en veel karakteristieke soorten van open plekken achteruit zijn gegaan (Haveman & Schaminee 2005). Ook verbeuking is op diverse plaatsen opgetreden. Tenslotte groeien veel bossen dicht met de exoten Amerikaanse vogelkers, Amerikaans krentenboompje en/of Amerikaanse eik. De trend in het laatste decennium komt overeen met de trend sinds de jaren '50.

Voorstel gunstige Staat van Instandhouding

De gunstige referentiewaarden voor verspreidingsgebied (FRR) en oppervlakte (FRA) zijn gebaseerd op de waarden bij inwerkingtreding van de habitatrichtlijn (Tabel 2). Het verspreidingsgebied is sinds de inwerkingtreding in omvang gelijk gebleven en de ecologische variatie is hierbinnen afgedekt. De gecorrigeerde t0-waarde van het verspreidingsgebied wordt als beste schatting van de FRR gehanteerd.

Voor een landelijk gunstige structuur en functie geeft de Europese Commissie (2017) als richtlijn dat een groot deel (>90%) van de oppervlakte in een goede staat moet zijn. Het getal is voor de Nederlandse situatie erg hoog en mogelijk ook niet noodzakelijk. We gaan ervan uit dat een dermate groot aandeel van de oppervlakte in een goede toestand moet zijn dat het voldoende is voor duurzaam behoud van de ecologische variatie én de populaties van karakteristieke soorten flora en fauna. Het advies is om in Nederland een streefwaarde van ten minste 75% in een goede conditie en hoogstens 15% in een slechte conditie te hanteren, waarbij op het moment dat deze waarden bereikt zijn zal moeten worden geëvalueerd of het voldoende is om de beschreven variatie en flora en fauna te behouden.

Het landelijke toekomstperspectief is gunstig als de drie andere aspecten (verspreidingsgebied, oppervlakte, structuur & functie) gunstig zijn, en de balans tussen drukfactoren en bedreigingen enerzijds en maatregelen anderzijds niet zodanig uitpakt dat een verslechtering van de Svl-score wordt voorzien binnen één of twee rapportageperiodes.

*Tabel 2. Informatie over de actuele toestand en gunstige referentiewaarde van aspecten die betrokken zijn bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (Svl) voor oude eikenbossen (H9190). Referentiewaarden zijn gecorrigeerd naar Bijlsma et al. (2014)⁴, landelijke oppervlaktes naar Janssen et al. (2014), tenzij anders vermeld. N.B. *Nederlandse Bosinventarisatie (NBI) gaf een positieve trend en U1-score voor hoeveelheid dood hout.*

Aspecten kerngetallen Svl	Periode	Waarde
Verspreidingsgebied	2007-2018	7700 km ²
Beoordeling trend in verspreidingsgebied	2001-2018	stabiel
Gunstige referentiewaarde verspreidingsgebied (FRR)	n.v.t.	7700 km ²
Oppervlakte	2011-2018	2164 ha (t0-data)
Beoordeling trend in oppervlakte	2009-2020	stabiel
Gunstige referentiewaarde oppervlakte (FRA)	n.v.t.	> 2200 ha (op basis van t0-data)
Structuur & functie op basis van lokale beoordelingen/ van NDFF flora-gegevens (26 soorten)	2013-2018	goed 5% matig 66% onvoldoende 29%
Typische soorten (Rode Lijst-status en trend, 9 soorten)	2007-2018	gunstig 89% matig ongunstig 11% zeer ongunstig 0%
Beoordeling trend structuur en functie (incl. typische soorten)	2007-2018	afname (fauna niet beoordeeld)
Gunstige Referentiewaarde structuur & functie en typische soorten	n.v.t.	≥75% (van de oppervlakte) goed, ≤15% onvoldoende
Beoordeling overall trend	2001-2018	afname

Indicatoren goede conditie op lokaal niveau

De definitie en toepassing van structuur & functie betekenen dat er een beoordeling gedaan moet worden van de condities op lokaal niveau. De volgende indicatoren kunnen worden gebruikt om de conditie op lokaal niveau te beoordelen:

Overall indicatie voor goede conditie:

- stabiele of positieve trend karakteristieke soorten flora
- stabiele of positieve trend karakteristieke soorten fauna

Structuur:

- Leemarme stuwwallen en puinwaaiers (HzGSa, HzGPa) met voormalig hakhout (spaartelgenbos) en strubbenbos ('heide met struiken') in gradiënt met H9120 op lemige stuwwallen (HzGSI, HzGPI; Bijlsma 2002: bos op gestuwd preglaciaal) aansluitend op kwalificerende habitattypen van het heidelandschap of doorgestoven of Overstoven stuifzandgebied op stuwwalmateriaal met voormalig hakhout en strubbenbos in gradiënt met oud bos op lemig stuwwalmateriaal (H9120) en kwalificerende habitattypen van het stuifzandlandschap (Bijlsma 2002: bos op reliëfrijk overstoven terrein) of Randwallen aansluitend op enerzijds voormalig markenbos (H9120) of oude ontginning en anderzijds kwalificerende habitattypen van het stuifzandlandschap (Bijlsma 2002: bos op randwallen)
- Oude bosgroeiplaats in omvang grotendeels intact als kwalificerend oud bos met historische continuïteit (vanaf ca. 1830) overwegend als strubbenbos, voormalig eikenhakhout (spaartelgenbos) of ingestoven opgaand bos (H9120).
- Verstuivingsreliëf intact (niet aangetast door aanleg van wegen en paden).
- Eikenclusters (spontaan gevestigde en onder invloed van begrazing doorgegroeide voormalige struiken in heide) verspreid door gehele bosgroeiplaats aanwezig.
- Natuurlijke sterfte door aftakeling van dikke bomen (>30 cm DBH) verspreid door gehele bosgroeiplaats.
- Liggend en staand dood hout > 30 m³/ha
- Zeer dikke ectorganische humusprofielen (holtxeromormoders) verspreid door gehele bosgroeiplaats aanwezig
- oudbossoorten aanwezig door gehele bosgroeiplaats en kwalificerende zoomgemeenschappen met hengel verspreid door of langs gehele bosgroeiplaats

Functie:

- > 25 ha (MOB) aaneengesloten kwalificerend als bosmozaïek.
- Continuïteit in verjonging van inlandse eik (gevarieerde diameterverdeling)
- Continuïteit van verteringsstadia van liggend dik dood hout > 30 cm diameter (vers tot vrijwel onderdeel van bosbodem)
- Continuïteit in aanwezigheid van semipermanente open ruimtes door jaarrond begrazing door grote herbivoren
- Beuk afwezig of aanwezig zonder continuïteit in verjonging (langjarige trend in aandelen van beuk in boom- en struiklaag stabiel of negatief)
- Invasieve exoten in boom- en struiklaag afwezig
- Stabiele of positieve verspreidingstrend voor alle karakteristieke soorten
- Stikstofdepositie lager dan KDW (1071 mol/ha/j; 15 kg/ha/j; zeer gevoelig)

Voor de oude eikenbossen is in de landelijke rapportage uit 2019 de zogenaamde NDFF-methode aangehouden, waarvan de resultaten in tabel 2 zijn vermeld onder structuur & functie. Hierbij is per km-hok waarin het habitatype aanwezig is het aantal karakteristieke (planten)soorten en de trend in deze soorten geanalyseerd. Op basis van het aantal (al dan niet boven de mediaan) en de trend is een hok als goed (aantal boven de mediaan + stabiele of positieve trend), matig (overige situaties) of slecht (aantal beneden mediaan + trend stabiel of negatief) aangegeven, en vervolgens is het percentage goede, matige en slechte hokken door vertaald naar het aandeel van de landelijke oppervlakte.

De karakteristieke diersoorten van dit habitatype en de trends daarin zijn vooralsnog niet goed in beeld.

2. Landelijke opgave

De landelijke opgave bestaat uit het vergroten van de oppervlakte en verbetering van kwaliteit. De mogelijkheden voor uitbreiding van oppervlakte zijn beperkt tot oude bosgroeiplaatsen, al is voor de

lange termijn verjonging op andere locaties nodig (in dennenbos en aan randen van heide). Verbetering van kwaliteit betreft vooral verbetering van structuur (meer dode staande en liggende bomen, meer open plekken) en de aanwezigheid en duurzame ontwikkeling van populaties karakteristieke soorten. De meeste locaties buiten de Veluwe zijn kleiner dan het minimumstructuurareaal van 25-40 ha.

III. Haalbaarheid

1. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

In tabel 3 staan de belangrijkste drukfactoren (knelpunten) genoemd die de verspreiding, oppervlakte en kwaliteit van de oude eikenbossen negatief beïnvloeden, alsmede de mate waarin deze impact hebben, oplosbaar zijn en of het al dan niet een landelijk of regionaal knelpunt betreft.

Tabel 3. Drukfactoren die een gunstige Svl van de oude eikenbossen in de weg staan. De sterkte van het negatieve effect (impact) is uitgedrukt in hoog (H), matig (M) en laag (L). Tevens is beoordeeld in hoeverre het knelpunt (op termijn) oplosbaar is. Achter de drukfactor staat de code uit de Europese lijst van drukfactoren genoemd en de code uit de standaardlijst van Schmidt (2020).

Drukfactor	Impact	Oplosbaar	Regionale verschillen
Atmosferische stikstofdepositie (verzuring, vermisting) (A27, A29)	H	moeilijk	Nee
Aanplant en/of introductie van uitheemse soorten en/of allochtoon materiaal van inheemse soorten (B03)	H	ja	Nee
Verwijderen van dood hout incl. molm (B07)	M	ja	Nee
Invasieve soorten, hier m.n. Amerikaanse vogelkers (I02)	H	deels	Nee
Verminderde fertiliteit / genetische depressie karakteristieke soorten (L05)	H	deels	Ja
Successie, hier verbeuking	M	ja	

Toelichting knelpunten - stikstof

De belangrijkste drukfactor is atmosferische depositie van stikstof. De hoge stikstofdepositie resulteert in bodemverzuring, vrijkomen van ammonium en een verstoorde nutriëntenbalans, die doorwerkt in de voedselketen. Een aantal karakteristieke plantensoorten en kleine fauna reageert hierop sterk negatief. Gelet op de situering op arme zandgronden, is dit habitatype extra gevoelig voor effecten van vermisting en verzuring.

Toelichting knelpunten - successie

Successie resulteert in verbeuking van de bossen, achteruitgang van structuur (hoger, geslotener en donkerder) en afname van karakteristieke soorten die afhankelijk zijn van de open bosstructuur.

Toelichting knelpunten - invasieve exoten en allochtoon materiaal

Met name Amerikaanse vogelkers en bij lage graasdruk ook Amerikaans krentenboompje en Amerikaanse eik kunnen domineren. Daarnaast kunnen exemplaren van allochtone herkomst, weliswaar behorende tot inheemse soorten, ongunstige veranderingen in de genenpool en/of fenologie tot gevolg hebben.

Toelichting knelpunten - schaarste aan ontwikkelingsstadia, open plekken, oude en dikke bomen en liggen den staand dood hout in allerlei verteringsstadia

Open plekken, aanwezigheid van alle ontwikkelingsstadia van het bos en aanwezigheid van oude, aftakelende en dode bomen en dood hout zijn cruciale structurelementen. Gebrek aan deze structurelementen heeft een sterk negatief effect op veel karakteristieke soorten insecten,

paddenstoelen en vogels. Om aanwezigheid van deze elementen duurzaam te borgen, zijn grotere, aaneengesloten boscomplexen met voldoende dynamiek nodig.

Toelichting knelpunten - verminderde fertiliteit / genetische depressie

Met name in kleine, geïsoleerde gebieden kan verminderde fertiliteit of genetische depressie van soorten optreden. Wanneer de aanwezige populatie / genenpool te klein wordt en uitwisseling met naburige populaties uitblijft, kan dit leiden tot lokaal uitsterven van soorten.

Maatregelen

- Bronmaatregelen m.b.t. stikstof
- Vergroten van oppervlakte door spontane ontwikkeling van inheems loofbos onder (oude) Grove den en door dichtgroeien van heideterreinen met eikenstrubben.
- Bodembuffering verbeteren door (kleinschalig) behandelen met steenmeel indien uit vooronderzoek blijkt dat dit noodzakelijk en effectief is.
- Vergroten van het aandeel oude, aftakelende en dode bomen, door deze te sparen.
- Vergroten aandeel open plekken en ontwikkelingsstadia; open houden van brede bospaden.
- Planmatig verwijderen van invasieve exoten, m.n. Amerikaanse vogelkers, Amerikaans krentenboompje en Amerikaanse eik.
- Versterken van populaties karakteristieke soorten, indien uit vooronderzoek blijkt dat dit noodzakelijk en effectief is.
- Hogere SNL beheervergoeding organiseren voor niet-beheerde bossen op oud bosgroeiplaatsen, ter compensatie van het stoppen/niet benutten van de productiefunctie

Regionale verschillen

De te nemen maatregelen zijn generiek (overal streven naar grotere eenheden met meer dikke en dode bomen), al liggen de beste kansen op de Veluwe, vanwege de grote hoeveelheid oud-bosgroeiplaatsen. Met name kleine gebieden, vnl. buiten de Veluwe, zijn kwetsbaar voor verlies van karakteristieke soorten.

Kennisleemtes

- Kenmerkende fauna en trends in fauna
- Trends en hoeveelheid dood hout
- Verjonging van wintereik
- Trends en geschikte herstelmaatregelen voor paddenstoelen?

2. Beoordeling haalbaarheid landelijke opgave

De huidige hoge stikstofdepositie, die fors hoger is dan de KDW, resulteert in verzuring en vermeting van de bodem en als gevolg daarvan achteruitgang van populaties karakteristieke soorten (planten, insecten, paddenstoelen). Om deze reden wordt het bereiken van de GSvI pas haalbaar geacht in 2050. Op dit moment is alleen het verspreidingsgebied in een gunstige toestand. Oppervlaktevergroting en ontsnippering is relatief goed mogelijk door spontane ontwikkeling van inheems loofbos onder (oude) Grove den en door dichtgroeien van heideterreinen met eikenstrubben (op oud bosgroeiplaatsen). In 2030 wordt behoud van verspreiding en oppervlakte, en verbetering van kwaliteit (positieve trend) als doel gesteld.

3. Advies landelijk doel en tussendoelen

Tussendoel 2030:

Het tussendoel voor 2030 bestaat uit behoud van verspreiding en daarnaast wordt uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit (positieve trend) als doel gesteld.

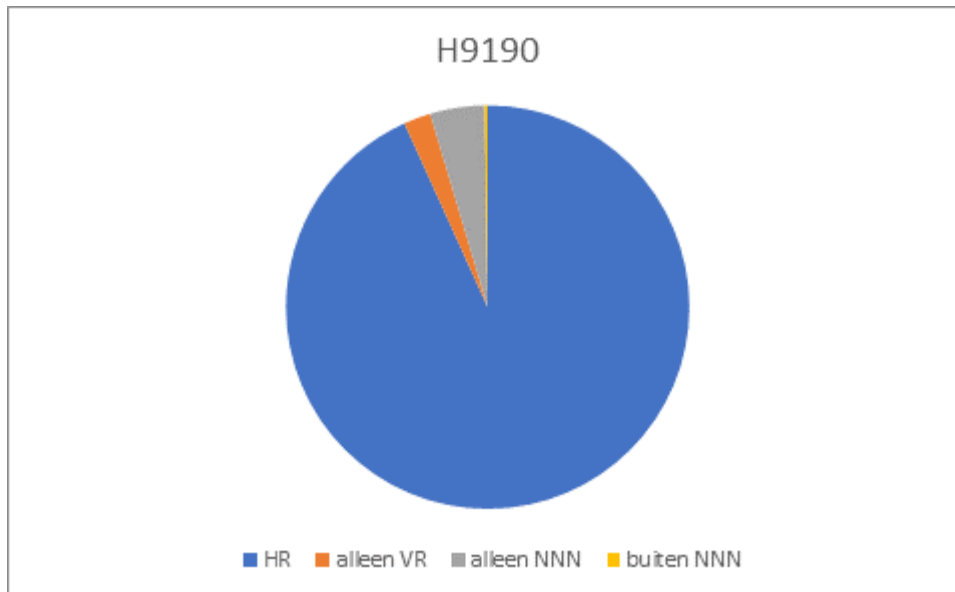
Landelijk doel 2050:

Uitgaande van een verlaging van de atmosferische stikstofdepositie voor 2030 is realisatie van de GSvl in 2050 mogelijk. Hiertoe is uitbreiding van oppervlakte en verbetering van structuur en functie noodzakelijk.

IV. Regionale opgave

Verdeling over gebieden en regio's

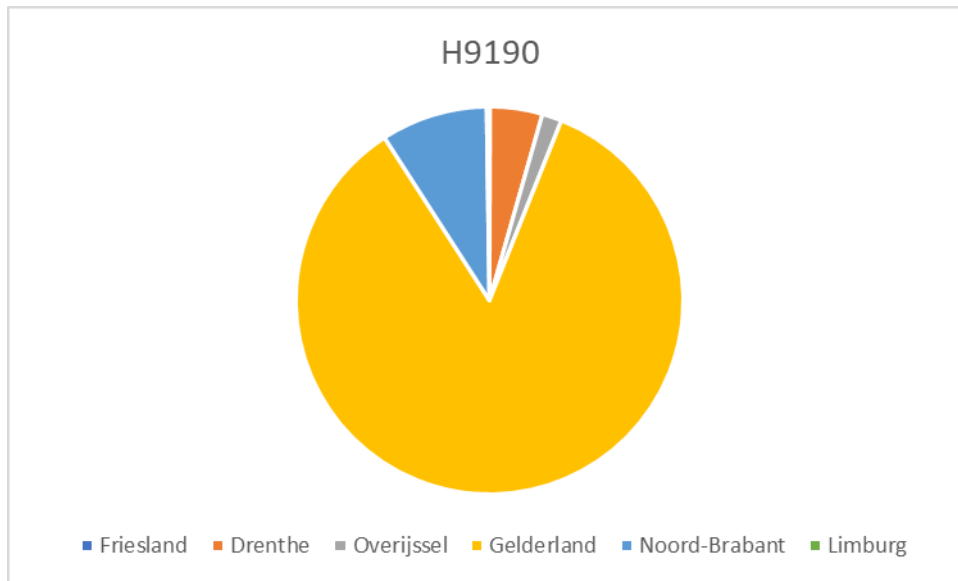
Het habitattype ligt voor meer dan 90% van de verspreiding binnen Natura 2000-gebieden (Figuur 2).

Figuur 2. Aandeel van de verspreiding van habitattype oude eikenbossen binnen Habitatrictlijngebieden (HR), buiten HR in Vogelrichtlijngebieden (alleen VR), buiten VHR binnen het Natuurnetwerk Nederland (alleen NNN), en buiten deze beschermde gebieden (buiten NNN)

Het habitattype is in 19 Natura 2000-gebieden aangewezen. Verreweg de grootste oppervlakte is gekarteerd op de Veluwe: 1706 ha, circa 84% van de oppervlakte binnen de Natura 2000-gebieden. De Loonse en Drunense Duinen komen op de 2^e plaats met 163 ha. Zes gebieden herbergen een oppervlakte tussen 10 en 30 ha, alle overige minder dan 10 ha.

Goed ontwikkelde voorbeelden zijn relatief zeldzaam en vrijwel beperkt tot de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug, Brabant en Drenthe.

Figuur 3. Geschatte oppervlakte aan habitatype H9120 in regio's op basis van oppervlaktes in Natura-2000-gebieden (databron: Sitters & Schmidt in prep.).

Buiten het Natura 2000-netwerk is met name de Utrechtse Heuvelrug van belang, met diverse verspreide voorkomens en grotere oppervlakte binnen de Defensieterrainen (Vlasakkers, Leusderheide). In Drenthe komen veel kleinere voorbeelden (soms met nog veel karakteristieke soorten) van dit type voor buiten de Natura 2000-gebieden op de randen van essen. Een omvangrijker complex vormen de Zeijer Strubben.

Advies regionale opgave

Uitbreiding van oude eikenbossen is op vrijwel alle kleinere gebieden niet of moeilijk realiseerbaar. Substantiële vergroting van oppervlakte kan vooral op de Veluwe gerealiseerd worden, alsook op beperktere schaal op de Utrechtse Heuvelrug (Vlasakkers, Leusderheide), in de Loonse en Drunense Duinen en in het Leenderbos.

V. Prioritering

Urgentie: ja. De overall trend is in de laatste rapportage als negatief ingeschat, mede door de negatieve effecten van stikstofdepositie alsook sterfte en slechte verjonging van inlandse eik.

Europees belang: Zeer groot.

Uit profielendocument: *Het habitatype is beperkt tot het Noordwest-Europese laagland en komt in Nederland op vrij ruime schaal voor.*

Conflicterende/samengaande doelen en beleidsopgaves:

De doelen voor dit habitatype Oude eikenbossen gaat goed samen met doelen voor Vliegend hert, Zwarte specht en Wespandief, die allen afhankelijk zijn van oude, aftakelende en dode eiken. Daarnaast gaat dit doel goed samen met de klimaatdoelen (opslag koolstof).

Omvorming van naaldhout op oud-bosgroeiplaatsen kan op sommige plekken botsen met economische en maatschappelijke doeleinden rondom houtoogst. Al met al betreft dit echter alleen de oud-bosgroeiplaatsen, en daarmee slechts een klein deel van het productiebos.

Advies voor prioritering:

Zeer hoog

Literatuur

- Adams, A., R.-J. Bijlsma, G. Bos, S. Clerkx, J. Janssen, A. van Kleunen, W. Remmelts, N. van Rooijen, J. Schaminée & A. Schmidt (2020). Vogel- en Habitatrichtlijn-rapportage 2019. Brochure, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.
- Bijlsma, R.J., J. den Ouden & H.N. Siebel (2009). Oude eikenbossen: nieuwe inzichten en kansen voor het beheer. *De Levende Natuur* 110(2): 77-82.
- Bijlsma, R.J., G.J. van Dorland, D. Bal & J.A.M. Janssen (2010). Oude bossen en oude bosgroeiplaatsen. Een referentiebestand voor het karteren van de habitattypen Beukeneikenbossen met hult en Oude eikenbossen. Alterra-apport 1967, Wageningen.
- Bijlsma R.J., J.A.M. Janssen, E.J. Weeda & J.H.J. Schaminée (2014). Gunstige referentiewaarden voor oppervlakte en verspreidingsgebied van Natura 2000-habitattypen in Nederland. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-rapport 125, Wageningen.
- Bijlsma, R.J. & J.A.M. Janssen, met medewerking van G. Bos, G.W.A. Ottburg & H. Sierdsema (2021). Ecologisch beoordelingskader voor doelbereik in Natura 2000-gebieden. Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 3068, Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Bijlsma, R.J., J.A.M. Janssen, E.J. Weeda & J.H.J. Schaminée (2014). Gunstige referentiewaarden voor oppervlakte en verspreidingsgebied van Natura 2000-habitattypen in Nederland. WOt-rapport 125, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen.
- Bijlsma, R.J., J.A.M. Janssen, M. Nijssen, A.S.J. van Proosdij & H. Sierdsema (2022). Veluwe Natura 2000-doelen bos, heide, stuifzand. Rapport Wageningen Environmental Research, concept-versie 21 maart 2022.
- Haveman, R. & J.H.J. Schaminée 2005. Floristic changes in abandoned oak coppice woods in the Netherlands with some notes on apomictic species. *Chronika Botanica* 18:149-160.
- Janssen, J.A.M. (red.), R.J. Bijlsma (red.), G.H.P. Arts, M.J. Baptist, S.M. Hennekens, B. de Knecht, T. van der Meij, J.H.J. Schaminée, A.J. van Strien, S. Wijnhoven, T.J.W. Ysebaert (2020). Habitatrichtlijnrapportage 2019: Annex D Habitattypen. Achtergronddocument. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-technical report 171.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Schaminée, J.H.J., J.G.H.P. Dirx & J.A.M. Janssen (2010). Grenzeloze natuur. De internationale betekenis van Nederland voor soorten, ecosystemen en landschappen. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Van Dobben, H.F., R. Bobbink, D. Bal & A. van Hinsberg (2012). Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Alterra-rapport 2397, Wageningen.